

Acklinga kyrkogård

Kulturhistorisk inventering och bevarandeplan
samt vård- och underhållsplan

Acklinga 12:1, Acklinga sn
Tidaholms kn, Västergötland, Skara stift

Robin Gullbrandsson
Byggnadsvårdsrapport 2019:26



Rapport och foto: Robin Gullbrandsson
Grafisk mall: Robin Gullbrandsson

Västergötlands museum, Box 253, 532 23 Skara
Tel: 0511-260 00
E-post: info@vgmuseum.se
www.vastergotlandsmuseum.se

© Västergötlands museum 2019

Innehåll

Inledning	5
Allmän kyrkogårdshistorik	6
Lagstiftning	9
Skadebilder och skötselråd	10
Acklinga socken	13
Historik	13
Beskrivning av kyrkogården	17
Sammanfattande karaktärisering av kyrkogården	23
Referenser.	24
Administrativa uppgifter	24

Bilagor

- Bilaga 1. Urval av kulturhistoriskt värdefulla gravar
- Bilaga 2. Inhägnader, grindpartier och andra anläggningar
- Bilaga 3. Föreslagna åtgärder 2020-2025
- Bilaga 4. Gravkarta



Inledning

På uppdrag av Tidaholms pastorat har Västergötlands museum tagit fram förslag till bevarandeplan för Acklinga kyrkogård samt utarbetat vård- och underhållsplan för denna. Fältarbetet har genomförts under sommaren 2019. Urval av kulturgravar har diskuterats med uppdragsgivaren och hembygdsföreningen under hösten, rapporten sammanställts under vintern. Fältarbete och rapport har utförts av antikvarie Robin Gullbrandsson.

Syfte

Kyrkogårdar utgör en viktig del av landets kulturarv. Deras kulturvärden skyddas av Kulturmiljölagen. Kulturhistoriskt värdefulla gravar skyddas också av Begravningslagen. Det åligger Svenska kyrkan att förvalta detta kulturarv med hänsyn till dess värden. Därför är det angeläget att kartlägga vari värdena består. En viktig del av värdena på kyrkogårdar ligger i äldre gravar och deras utsmyckning.

Vård- och underhållsplan respektive bevarandeplan för kulturgravar är ett kunskapsunderlag som är tänkt att vara vägledande vid prioriteringar, vård, underhåll och förändringar på kyrkogårdarna. Planerna skall även fungera som beslutsunderlag för länsstyrelse och stift vid handläggning av tillstånds- och bidragsärenden. Under föreslagna åtgärder finns instruktioner för vad som bör utföras under den närmaste femårsperioden. En del åtgärder kräver tillstånd från länsstyrelsen och särskilt åtgärdsprogram, till exempel för stenkonsivering. Vård- och underhållsplanen bör uppdateras vart femte år.

Metod och disposition

Rapporten omfattar en historik över kyrkogården, beskrivning samt fotografier av de olika kvarteren och deras kulturhistoriskt värdefulla gravar. Arbetet har varit uppdelat i en fältedel med inventering och foto-grafering samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gåtts igenom har varit Västergötlands museums arkiv (med kopior av handlingar och ritningar i Antikvarisk-topografiska arkivet i Stockholm). Utöver arkiv har uppgifter hämtats från aktuell litteratur. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens historia. Pastoratet har rätt att fritt bruka fotografierna.

För kyrkogården har en sammanfattande kulturhistorisk bedömning gjorts där de kulturhistoriska värdena lyfts fram. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan hela tiden föremål för omvärderingar. Vid bedömningen tas hänsyn till dels varje enskild kyrkogårds egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och övriga landet. Den kulturhistoriska bedömningen beskriver värden och karaktärsdrag i stort. Inför planerade förändringar eller större underhållsåtgärder skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Utifrån den kulturhistoriska bedömningen tas beslut om vilka åtgärder som är berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

I tabellform och på gravkarta presenteras bevarandeplanen för kulturgravar, följd av tabell över kyrkogårdens olika anordningar, deras konstruktion och tillstånd. De kulturhistoriskt värdefulla gravarna är kategoriserade i två grupper: Gravur klassade som 1 (högt kulturhistoriskt värde) i bevarandeplanen är gravur där upplåtaren (dvs kyrkogårdsförvaltningen) åtar sig deras bevarande som kulturgravur (gravur med innehavare kan bli aktuella som kulturgravur först efter återlämnande). Kostnader kopplade till deras bevarande skall täckas via Begravningsavgiften. Gravur klassade som 2 (kulturhistoriskt värde) kan hanteras på olika sätt, t ex kan de återanvändas (när värdet ligger i formen) eller bevaras på annan plats (när värdet ligger i inskriptionen) när behov så uppstår, en grusgrav kan förses med en ny vård. Avslutningsvis i rapporten sammanfattas föreslagna åtgärder för kommande femårsperiod i en tabell som kan fyllas i när åtgärder är vidtagna.

Allmän kyrkogårdshistorik

I stort sett alla våra landsortskyrkogårdar är jämnåriga med den första kyrkan på platsen, i de flesta fall medeltida. Efter flera hundra år av obruten kontinuitet är de ännu i bruk. Från medeltidens kyrkogårdar finns dock väldigt litet bevarat. De viktigaste förändringarna som kristendomen införde gällande våra begravningsseder är att platsen för begravingarna skall vara vigd och inhägnad. Den medeltida inhägnaden kunde bestå av en stenmur men i Västergötland var det vanligare att den var uppförd av timmer, kyrkogårdsbalkar, vars underhåll åtminstone efter reformationen sköttes hemmansvis. Till den typiska bilden av en medeltida inhägnad kyrkogård hörde även stigluckan som både hade en symbolisk och praktisk funktion som port till den vigda jorden.

Den medeltida kyrkogården saknade ett tydligt system med gångar och kvarter. Man fortsatte dock den förkristna sedvänjan att gravsätta folk efter deras gårds- eller bytillhörighet, antingen i smala tegar eller i kvartersliknande grupper. Denna tradition avspeglar det gemensamma ansvaret för kyrka och kyrkogård likväl som övriga samfällda företeelser i allmogesamhället. Överlag i landet hörde det till ovanligheterna att man satte en vård över graven, som istället endast markerades av en jordhög. Om en vård sattes upp var den av trä, undantagsvis av sten eller smide. I trakten kring Kinnekulle så gjorde den lättbrutna kalk- och sandstenen att många vårdar tillverkades i dessa material. Under medeltiden var det bara samhällets högsta skikt – prästerskap och medlemmar av stormannafamiljer – som hade råd med en gravvård i sten. Från



Ängskaraktär på Ornunga gamla kyrkogård, en bild av hur flertalet västgötska landsbygdskyrkogårdar såg ut ännu vid 1900-talets början.

1100- och 1200-talen finns på Västergötlands kyrkogårdar ett antal stavkorshällar, liljestenar och ett fåtal kistkonstruktioner bevarade. Det mest exklusiva läget var inne i kyrkan under golvet eller invid kyrkans sydmur där regnvattnet från den vigda byggnadens tak föll ned. På 1600-talet började det i bygden bli vanligt att respektive hemman satte upp kalkstenskor på sina "grifteplaner", med de gravlagdas initialer inhuggna. Adel och prästerskap gravlades ofta i egna gravvalv inne under kyrkans golv. Under stormaktstiden lät adeln i en del fall bygga speciella gravkor och över golvet eller på kyrkogården upphöjda sarkofager, s.k. tumbor, som täcktes med fint skulpterade lockhällar, ofta med de gravlagda i relief, vilket kallas porträttgravstenar. Sådana gravhällar tillverkades av kalksten på Kinnekulle i stor omfattning, särskilt i Västerplana under 1600- och 1700-talen.

Det var också vanligt att man använde sig av kyrkogården på ett nyttbetonat sätt, nämligen som betesmark. Det ingick i många klockares löneförmåner att ha sina djur betandes på kyrkogården. Den medeltida kyrkogårdens utformning levde kvar väldigt länge och påminde mest om en äng med små gravkullar och enstaka spridda vårdar. I stort



Timrade balkar kring kyrkogården i Brandstorp på Hökensås, de enda i sitt slag som är bevarade i Sverige.

sett började förnyelsen under tidigt 1800-tal, men ännu vid sekelskiftet 1900 hade många västgötska landsortskyrkogårdar kvar den typiskt medeltida ängskaraktären. Förnyelsen började i städerna, genom att gravsättningar på stadskyrkogårdarna förbjöds av hygieniska skäl. Enligt en kunglig förordning från 1815 måste begravningsplatser – utan andra kyrkobyggnader än t ex gravkapell – anläggas utanför stadsbebyggt område. Upplysningstiden hade klarlagt sambandet mellan trångboddhet och dålig sanitet, vilket även inbegrep kyrkogårdarna med tätt och grunt liggande gravar där kropparna sällan hann förmultna innan de grävdes upp vid nya gravläggningar. Genom Kungliga Överintendentsämbetet, sedermera Kungliga Byggnadsstyrelsen, skulle staten ansvara för att nya begravningsplatser blev prydligt och hälsosamt anlagda. Ungefär vid samma tid förbjöds nya gravsättningar inne i kyrkorna, också det av hygieniska skäl.

Runt om i landet anlades begravningsplatser precis utanför stadskärnorna under de första decennierna av 1800-talet. De anlades med symmetriska gångsystem och kvartersindelningar, trädplanteringar för att förbättra luftkvaliteten och stenmurar med smidesgrindar. I de arkitektoniskt anlagda begravningsplatserna exponerades vissa gravar tydligare än andra. Att begravas utifrån vilken gård eller by man hörde till ersattes nu av så kallade köpegravar och allmänna gravar. Detta var en social indelning där de som ville och hade förmåga att köpa sin gravplats både fick en större sådan för hela sin familj och en bättre placering utmed gångar eller nära entréerna. Köpegravarna anlades med grusbäddar och stenramar och senare även häckomgärdningar. Andra begravdes kostnadsfritt utmed den allmänna linjen där man gravsattes i en kronologisk ordning, tätt intill den som hade begravts före och oberoende om ens man eller hustru eller övrig familj låg på annan plats. Gravvårdarna var oftast mycket små och oansenliga, ibland saknades de helt.

Med 1800-talets slut industrialiserades gravvårdsproduktionen och stenvårdar kunde beställas av långt fler än tidigare. Stenhuggerierna tryckte kataloger där man kunde välja mellan ett brett sortiment av vårdar i olika stenslag, mest omtyckt var granit och vid sekelskiftet 1900 framförallt svart diabas som bröts i bland annat Skåne. Formspråket tog sin inspiration från antika förebilder som obelisker och kolonner, fornnordiska som bautastenar eller naturen som avkapade trädstammar. Med dessa katalogvårdar så dog



Ett koncentrat av 1800-talets romantiska kyrkogårdsideal som sidhuvud på ett gravbrev.

de lokala hantverksmässiga gravvårdstraditionerna och användningen av lokala material snabbt ut. Det var dock fortsatt så att stenvårdar var kostsamt. Resliga gravvårdar var ett uttryck för status och kom att prägla kyrkogårdarna, framför allt resta av självmotvetna och rätt välbeställda hemmansägare. För att motverka denna tävling i storlek så infördes under mellankrigstiden på många håll restriktioner i höjd för vårdarna, vilket fick till följd att de istället blev bredare, ofta komponerade som en del av stenramen (vilket får till följd att de ger ett stympat intryck när stenramen bortrationaliseras). Med folkhemmets framväxt reglerades även gravvårdarnas bredd och vi kommer fram till den låga rektangulära vård som kännetecknar efterkrigstiden och fortfarande produceras. Titlar var vanligt förekommande på vårdarna från 1800-talet och fram

till 1900-talets mitt, och då inte bara i de högre skikten. Många titlar är yrkestitlar och vittnar dels om yrkesstolthet och dels om respektive sockens olika näringsfång för hundra år sedan.

Trädkransen introducerades först på städernas begravningsplatser men nådde under 1800-talet allt fler landsortskyrkogårdar. Under 1800-talets romantik introducerades också de typiska sorgeträden med hängande växtsätt. I början av 1900-talet planlades även kyrkogårdarna på landsorten i kvarter med symmetriskt lagda grusgångar, grusbäddar på gravarna och välklippta häckar eller stenramar runt om. Indelningen av kyrkogården mellan köpegravsområde och allmänt område speglar ett socialt uppdelat samhälle. Företeelsen levde kvar till in på mitten av 1900-talet (upphörde officiellt 1964) och ersattes då av kvarter med gravar i långa rader längs med rygghäckar. Samtidigt började man av rationella skäl ta bort stenramar, häckomgärdningar och grusbäddar för att ersätta dem med gräsmattor. Den sociala utjämningen av ståndssamhället avspeglas på kyrkogårdarna genom allt mer enhetliga gravvårdar utan titlar, oftast utförda i det liggande formatet 60x80 cm.

Från och med 1980-talet blev gravvårdarna återigen mer individualiserade. Idag ser vi en mångfald olika former på gravstenar från liggande naturstenar till mer fantasifullt utformade vårdar. Den ökade individualiseringen under 1900-talets slut speglas också genom de många olika begravningsformer som idag erbjuds. Förutom kistbegravning och urngravar med personliga vårdar finns minneslundar för askor som grävs ner anonymt utan plats för namn men med gemensam plats för blommor, askgravlundar med en ofta konstnärligt utformad gemensam plats för namn och smyckning, kistminneslundar där kistor begravs anonymt och utan plats för namn, samt kistgravlundar där kistor begravs anonymt men där det finns en gemensam plats för namn och utsmyckning.

Lagstiftning

Kulturvärden på kyrkogårdar och begravningsplatser skyddas i såväl Kulturmiljölagen som Begravningslagen. Här nedan följer utdrag som har bäring på förvaltningen av kyrkogårdarnas kulturvärden.

Kulturmiljölagen (1988:950)

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas. Bestämmelserna i denna lag syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Lag (2013:548).

4 kap. Kyrkliga kulturminnen

1 § Kulturhistoriska värden i kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser är skyddade enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Begravningsplatser

11 § I värden av en begravningsplats skall dess betydelse som en del av vår kulturmiljö beaktas. Begravningsplatserna skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas eller förvanskas.
12 § Begravningsplatser enligt detta kapitel är sådana områden eller utrymmen som avses i 1 kap. 1 § begravningslagen (1990:1144).

Bestämmelserna om begravningsplatser omfattar också sådana byggnader på begravningsplatsen som inte är kyrkobyggnader samt fasta anordningar såsom murar och portaler. Lag (1990:1146).

13 § I fråga om en begravningsplats som anlagts före utgången av år 1939 krävs tillstånd av länsstyrelsen

1. för att utvidga eller på något annat sätt väsentligt ändra begravningsplatsen,
2. för att där uppföra någon ny byggnad eller fast anordning eller riva eller väsentligt ändra befintlig byggnad eller fast anordning.

Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs. Lag (1999:304).

[Väsentlig förändring av fast anordning kan vara:

- Borttagande eller förändring av inhägnad
- Ändring av vegetationens rumsskapande verkan
- Större ändringar av gravkvarter och gångsystem
- Åtgärder som i sig inte är väsentliga, men sammantaget kan förändra helhetsintrycket, till exempel borttagande av stenramar och staket kring gravar.]

Ersättning till Svenska kyrkan

16 § Svenska kyrkan har rätt till viss ersättning av staten för kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Svenska kyrkan beslutar om fördelning av ersättningen mellan stiftet. Stiftet beslutar om fördelning inom sitt område. Riksantikvarieämbetet skall ges tillfälle att yttra sig över fördelningen i landet. Länsstyrelsen skall ges tillfälle att yttra sig över fördelningen i länet. Lag (1999:304).

Begravningslag (1990:1144)

7 kap. Gravrätt

Gravanordningar m.m.

25 § Gravplatsen får förses med gravanordning, om det inte strider mot vad som är avsett att gälla för den del av begravningsplatsen där gravplatsen är belägen.

26 § Gravrättsinnehavaren bestämmer gravanordningens utseende och beskaffenhet. Detsamma gäller gravplatsens utsmyckning och ordnande i övrigt. Upplåtaren får dock besluta de begränsningar i gravrättsinnehavarens bestämmanderätt som är nödvändiga för att tillgodose en god gravkultur.

Gravrättens upphörande

37 § Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av något annat skäl bör bevaras för framtiden, ska upplåtaren om möjligt lämna kvar den på gravplatsen.

Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, ska den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats. Ytterligare föreskrifter om hänsynen till kulturmiljöarbetets intressen finns i kulturmiljölagen (1988:950). Lag (2013:552).

Skadebilder och skötselråd

Grunden för skötseln av kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar och andra anordningar på kyrkogårdarna är att de inte skadas utan ges en så lång livslängd som möjligt. De förebyggande åtgärderna är väsentliga, det vill säga motverka uppkomsten av skador genom till exempel mekanisk åverkan, påväxt och väder. Vid rengöring och reparation av vårdar av mjukare bergarter (kalk- och sandsten), smide och gjutjärn från 1800-talet och äldre bör konservator för sten respektive metall kontaktas för rådgivning eller program.

Gravvårdar av sten

Mekaniska skador

En vanlig orsak till skador är mekanisk åverkan genom trädgårdsfordon och andra redskap. Varsamhet vid gräsklippning minimerar risken för sprickor och bortfall av material. En annan orsak är nederbörd och påväxt. Liggande hällar och stående vårdar av mjuk bergart som kalk- och sandsten är särskilt känsliga för vådrets makter. På vintern tränger fukt in i sprickor och vidgar dessa och spränger till slut bort stenmaterial. Detta kan på sikt helt radera ut en inskription eller relief. Därför är det viktigt att hålla till exempel hällar rena från löv och grenar. Lösa bitar tas tillvara för limning i samband med konservering. Känsliga vårdar och hällar av hög ålder kan med fördel ges en skyddsklädsel eller täckning under vintern för att motverka frostsprängning, det är en förhållandevis billig åtgärd som i hög grad vidmakthåller en värdefull gravvård. Rostande förankringsjärn är en annan vanlig orsak till skador. När järnet rostar så sprängs sten sönder. Ett viktigt arbete är utbyte av förankringsjärn mot rostfritt stål.

Rengöring

Rengöring av vårdar kan ha olika syften. Ofta är det rent estetiskt, men det kan även vara avgörande för att inskriptionen skall kunna läsas och berätta stenens historia. Som regel bör den på kulturhistoriskt värdefulla vårdar vara motiverad av hänsyn till att påväxt riskerar stenens fortbestånd (kalk- och sandsten) eller för att förbättra förståelsen av objektet (tolkning av inskription eller utsmyckning). Enklare rengöring kan göras med ljummet vatten med liten tillsats av såpa och med mjuka borstar som inte repar. Lämplig tid är vår och höst. Vårdar av hårdare bergarter som granit kan rengöras med hög-



Exempel på skador på vårdar av kalksten. Till vänster har rostande dubb sprängt sönder en sockel. Till höger har vatten trängt in i sprickor och på vintern frusit och sprängt bort bitar av stenytan med följd att inskriptioner på sikt kan gå helt förlorade.



1600-talsgravhäll som dels skadas av frostsprängningar vintertid, dels av gräsklippare.



Skyddstäckning vintertid är en bra förebyggande åtgärd på känsliga äldre vårdar i kalk- och sandsten, här ses en variant på Svenarums kyrkogård i Småland. Foto: Johan Nilsson, ur Kyrkogården 2016, nr. 2.

trycksvätt men endast där inte förgyllning och dekorationer kan skadas. Vårdar med mycket högt kulturhistoriskt värde och påtaglig skadebild (pågående bortfall av stenmaterial eller sprickor) bör rengöras av konservator.



Gravstaket av gjutjärn, målat i svart och silver.



Påväxt av lavar har gjort inskriptionen svårläst.

Ifyllnad av inskriptioner

Inskriptionerna är en central del i varje gravvårds värde. Ofta kan det räcka med en rengöring för att en inskription skall framträda bättre. Men ibland behöver de fyllas i. Ett sådant arbete kan ofta utföras av egen personal med erfarenhet av sådant arbete. På mörkare vårdar av granit och gnejs – ofta med polerad framsida – har inskriptionen oftast varit förgylld. På ljusare vårdar av t.ex. kalk- och sandsten eller opolerad grå granit är det ofta svart linoljefärg. På förindustriella gravvårdar (fram till 1800-talets mitt) bör arbetet överlåtas åt stenkonservator.

Gravvårdar, staket och grindar av smide och gjutjärn

Objekt av smide och gjutjärn kräver kontinuerligt underhåll. Vid ommålning befrias objektet från rostbeläggning med stålborste – St2 – (i vissa fall kan försiktig blästring vara relevant, men det bör undvikas på äldre smide och tunnare gods). Därefter grundas järnet med mönja eller fosfatprimer och strykes två gånger med linoljefärg. Lagningar av smide anförtros åt smed med erfarenhet av historiska tekniker som vällning och nitning. Gjutjärn kräver också specialkompetens. Det går att reparera med svetsning, men kräver en hantverkare eller konservator med erfarenhet av gjutjärnslagningar.

Borttagna gravvårdar

Upplåtna gravvårdar som klassats som 2 i bevarandepLANEN bör om möjligt stå kvar på sina platser. I det fall detta inte är möjligt är ett alternativ att erbjuda vården för återanvändning/omhuggning. Grusbäddar kan förses med en ny vård.



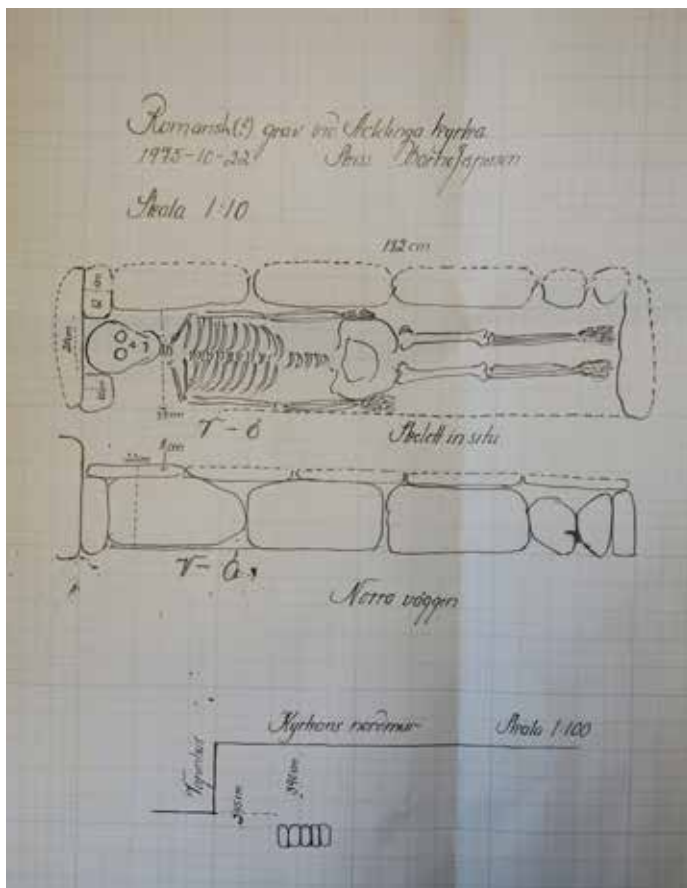
Kyrka och kyrkogård från sydväst.

Acklinga socken

Acklinga socken östra delar utgörs av skogsmark med gamla torp och smågårdar. Den västra delen är ett öppet slättliknande jordbrukslandskap på ömse sidor om ån Ösan. Här ligger de flesta av socknens större gårdar. I väster begränsas slätten av sluttningen upp mot Varvsberget och Falans kalkstensplatå. Där ligger det f.d. stationssamhället Ekedalen som uppstod när den smalspåriga järnvägen Svensbro-Ekedalen stod klar 1874. De var en bibana till Hjo-Stenstorps järnväg, vilken förlängdes till Tidaholm 1876. Tillsammans med stationen så bidrog de omfattande kalkbruken i Varv till framväxten av ett samhälle. Efter avvecklingen av kalkindustrin lades järnvägen ned 1956. Sockenkyrkan ligger på en nord-sydlig åsrygg öster om ån Ösan och norr om landsvägen mellan Varv och Tidaholm. Kyrkbyn skiftades i början av 1800-talet och är därmed något spridd, men ändå samlad till åsryggen. På samma ås finns ett stycke norr om kyrkan ett järnåldersgravfält och fossil åkermark. Direkt söder om kyrkan ligger den gamla folkskolan (sedan 1950 församlingshem och bostad) och i norr en mycket ombyggd prästgård. Acklinga var fram till 1921 moderförsamling i Tidaholms pastorat. Detta år övertog Tidaholm denna funktion och två år senare flyttade även kyrkoherden in till den växande staden Tidaholm. Socknen saknar godsbildningar, men 1564 års jordebok visar att hemmanen dominerades av andligt och världsligt frälse.

Historik

Acklinga kyrkogård har medeltida ursprung, troligen fanns den redan på 1100-talet att döma av den romanska stenkyrka som föregick dagens. Vid grävning för oljetank 1975 så hittades en tidigmedeltida grav i form av en enkel stenkista strax norr om kyrkan och något väster om sakristian. Antikvarie Barbro



Fynd av romansk gravläggning år 1975. Uppmätning av Barbro Jespersson, Västergötlands museum.

Jespersion gjorde tolkningen att graven ursprungligen kan ha legat inom den medeltida kyrka som brann 1679, det har hävdats att denna låg direkt norr om dagens kyrka. Redan under medeltiden förefaller kyrkogården ha hägnats med en mur av lokalt bruten kalksten. Möjligen var denna mur liksom dagens murad med kalkbruk. I nordöstra delen av kyrkogårdens ursprungliga utsträckning restes senast under 1200-talet en murad tiondebod till förvaring av sockenböndernas naturaskatt till kyrkoherden. Detta stenhus anslöt till kyrkogårdsmuren. I övrigt vet vi föga om kyrkogårdens utseende förrän vi kommer fram till 1700-talet där sockenstämmoprotokollen ger mer information. Kyrkogården var dock att likna vid en ängsmark och gravarna var belägna söder om kyrkan, vilken låg nästan längst upp i norr. Tiondeboden byggdes 1766 på med en våning och ändrades till sockenmagasin. Tillgången till lättbruten kalksten gjorde att socknens mer välbeställda bönder kunde låta beställa gravvårdar av sten till sina gårdars grif-

teplaner. Det rörde sig såväl om resta vårdar med de gravlagdas initialer som mer påkostade hållar, kanske i en del fall lagda ovanpå så kallade tumbor. Bygget av en ny och större kyrka 1777-1778 (troligen direkt söder om den gamla) föranledde ganska omfattande åtgärder på kyrkogården. Från sockenstämman den 10 maj 1778 erfar vi:

De på kyrkogården liggande griftehällor [hällar] komma, efter wederbörande ägares bifall, at inläggas till golf uti Choret, dock skulle de gärna se, om de däremot finga nogon lindring uti stenkörslor [till kyrkobygget].¹

Året därpå stadgades att inga gravar fick inrättas i den nya kyrkan och det gällde lika för hög som låg. I den gamla kyrkan fanns uppenbart ett antal högreståndsgrovar under golvet. Kyrkogården kom även att utökas åt söder och den "bofallna kyrkobalken", det vill säga murarna, att muras om och kompletteras kring utökningen. Om detta läser vi i sockenstämmans protokoll från den 30 april 1780:

Bewilljades, at en mängd af sten och hallor skola i sommar efter hemmans proportion upbrytas och i nästa winter framköras, till kyrko=balkarnes iståndsättjande nästkommande år. Och will Pastor på socknemännens åstundan släppa till så myckin jord af Prästegårds kyrkolycka [denna låg söder och öster om kyrkogården], at kyrkogården må bli litet utvidgad, och balkarne rätare [troligen var kyrkogårdens södra sida närmast helt rundad tidigare], för at så myckit bättre kunna holla dem wid magt.²

1 Acklinga kyrkorarkiv, KI:2.

2 Ibidem.



Kyrkogården på historiska kartor. Från vänster: storskifte 1786, dito 1793 och laga skifte 1861. Lantmäteristyrelsens arkiv.

Varje hemman fick således bidra med sten till bygget, vilket var naturligt eftersom skötseln av kyrkogårdens hägnad som regel alltid var delad efter hemmantal. Att döma av fynden vid renoeringen av resten av norra muren 1992 så användes även en del kasserade gravstenar som byggnadsmaterial (1600-tal). Muren gjordes som en riktig mur med kalkbruk. Det tycks dock som att inte alla delar gjordes nya eftersom det 1785 utförades hot om vite för de hemman som ej skötte sina mursträckor. Var inte murarna i ordning kunde djur komma in och ofreda. Även nya kyrkogårdsportar ordnades. Från stämman den 20 maj 1782 erfar vi:

Skola nya, behollna och vidare portar för kyrkogården uprättas tillika med balkarne, så at ofrid på alt sätt må förekommas: altsammans genom kyrkowärdarnas föranstaltande.³

Sommaren 1793 gick arbetet med kyrkogården vidare. Då utfördes ”ränsning och jämnande” av marken och ”de stående graf=stenar skulle säljas och nyttjas till brojutor [?] på vägen i Prästegårds dref”. Alltså jämnades gravkullar ut och resterande gamla gravvårdar togs bort till vägbygge.⁴ Slutligen planterades år 1797 en trädkrans innanför murarna:

Socknemännen lofwade ock at nästa höst plantera, rundt omkring kyrkogården, 4. löf=trän af hvarje helt förmedlat hemman, och om något häraf skulle dö ut, då plantera ett annat i stället. Klockaren får således ej beta kyrkogården förrän träden wuxit sig fria för kreaturs åwärkan.⁵

Vid denna tid var det alltså klockaren som hade förmånen att tillgodoräkna sig betet på kyrkogården. Så kom det antagligen att förbli långt fram i tiden. Det är oklart exakt när man övergav det gamla begravningskicket med hemmansindelade grifteplaner till förmån för begraving i linje. Men till del finns än idag kvar spår av att vissa gårdar har sina gravplatser relativt samlade på kyrkogårdens södra del. I mycket kom kyrkogården att behålla sin prägel från åren kring 1800 ända fram till 1900-talets början. Tittar vi på en teckning från 1894 respektive ett fotografi från 1906 så är det tydligt att kyrkogården ännu då var en ängsmark med väldigt få gravvårdar, däremot syns ett antal små gravkullar med vintergröna (?) och de för bygden typiska små rektangulära gravramarna av kalksten som närmast får ses som en variant på gravkullen. Först en bit in på 1900-talet blev det mer och mer vanligt att församlingsborna hade råd med en vård

3 Acklinga kyrkoarkiv, KI:2.

4 Ibidem.

5 Ibidem.



Kyrka och kyrkogård avbildade 1894 (ovan) respektive 1906 (nedan). Kyrkogården är ännu en ängsmark med mycket få gravvårdar, däremot syns s.k. gravkullar med vintergröna och de för bygden typiska små kalkstensramarna med dito. ATA.

av sten igen. Vid denna tid så ordnades kyrkogården upp med grusgångar och flertalet familjegravar hade grusbädd och hägnad i form av stenram, häck eller staket. Norr om kyrkan tycks den allmänna linjen ha legat. Även den på vårdar tomma sydöstra delen kan ha fungerat som linje. Längs kyrkogårdsmurarna planterade syrenhäckar.

År 1943 genomfördes en stor utvidgning åt kyrkogården åt norr. Denna anlades i enlighet med de nya idealen med sammanhängande gräsmattor och låga vårdar i raka rader. Många av familjegravarna anlades även här med grusbädd och stenram. Under senare delen av 1900-talet har flera av kyrkogårdens grusbäddar och gravhägnader avlägsnats till förmån för sammanhängande gräsytor som är lättare att maskinklippa. År 1991-1992 genomfördes en stor renovering av den kvarvarande gamla kyrkogårdsmuren i norr samt sockenmagasinet. Härvid tvingades man ersätta hela sydsidans murskal med ny kalksten, medan den gamla stenen kunde behållas och omfogas på norrsidan. År 2007 anlades en askgravlund på nya delen av kyrkogården efter ett förslag av kyrkogårdsföreståndare Christer Andersson.



Kyrka och kyrkogård från norr med utvidgningen från 1943 i förgrunden.

Beskrivning av kyrkogården

Översiktlig beskrivning av kyrkogården

Kyrkogården har en oregelbunden form och är utsträckt i nord-sydlig riktning, därigenom följer den en flack åsrygg. Norra hälften är en utvidgning från 1943. Södra hälften utgör den ursprungliga kyrkogården. Kyrkan är belägen på norra delen av denna. Gravkvarteren söder och öster om kyrkan kallas kvarter 1, de norr om kyrkan kvarter 2. Gränsen mellan gamla och nya kyrkogården markeras till del ännu av den gamla kyrkogårdsmuren som är sammanbyggd med en murad medeltida tiondebod i öster.

Inhägnad

Kyrkogårdens ursprungliga del omges av i väster och söder av drygt 1 meter höga och dito breda murar från början av 1780-talet. Dessa är till största delen stödmurar som murats av råbruten kalksten lagd i kalkbruk. Längs den östra sidan är det en mycket låg kallmur av fältsten. Innanför dessa murar växer en stor syrenhäck som tycks ha planterats för ca 100 år sedan. Från samma tid är också flera av lönnarna i trädkransen. Längs den gamla gränsen i norr står en sträcka av muren kvar. Denna är ca 1,5 meter hög och 1,2 meter bred och blev likaså ommurad på 1780-talet, troligen på medeltida fundament. Även denna mur är murad av kalksten med kalkbruk och en kärna av bruk och småsten. Muren renoverades 1991-1992 varvid sydsidans murskal byttes mot ny kalksten med råhuggen yta, medan i norr den gamla stenen (kalksten och inslag av sandsten samt fältsten) kunde återmonteras och omfogas. Muren har en avtäckning av utkragande kalkstenshällar, på denna ligger platonmatta dold av grästorv. Nya kyrkogården avgränsas i väster av en kallmurad stödmur av kilad fältsten, 1,1 meter hög. I norr är en lägre kallmur av obearbetad fältsten med vall på insidan.

Ingångar

Kyrkogårdens gamla huvudingång är i väster, mitt för tornporten. Den flankeras av två stora grindstolpar, ca 1,75 meter höga, murade av råbruten kalksten och putsade med en tjock spritputs med släta hörnom-



Kyrkogårdsmur av kalksten från 1780-talet. Mycket av fogbruket är bortfallet, men den snart hundraåriga syrenhäcken fungerar som armering av kärnan.



Kvarstående parti av den gamla norra kyrkogårdsmuren, restaurerad 1991-92, troligen på medeltida fundament.



Huvudingång i väster med grindparti från ca 1800.

fattningar och avfärgade med en obruten vit kalk- eller kalkcementfärg. De har utkragande överliggare av råhuggen kalksten med fastmurade klot av sandsten. Mellan stolparna hänger smidda pargrindar av nitat fyrkants- och plattjärn med dekorer, målade med en svart färg. Antingen är såväl stolpar som grindar från 1780-talet eller 1800-talets första hälft. I stolparna sitter en svartmålad stålåge med krönande kors och därunder en armatur, troligen från mitten av 1900-talet. I söder finns en liten kalkstenstrappa i muren. Nya kyrkogården har en körbar ingång i nordväst, något indragen. Den omges av två stolpar, 1,5 meter höga, murade av råhuggen kalksten och fogade med cement. Västsidan har utsparade kors. Avtäckningen utgörs av råhuggna kalkstenschällar. Till ingången hör pargrindar av svetsade fyrkantsprofiler med korsdekor, målade med svart färg. Grindar och stolpar är från 1943.

Gångsystem

Kyrkan omges av en yta med natursingel som i söder knyter an till två nord-sydliga gångar och i nordväst respektive öster till två gångar som löper genom den nya kyrkogården. I den sluttande grusgången mellan grinden i väster och tornporten är små terrasseringar med kantstenar av kalksten, möjligen återanvända från gamla gravramar. Runt kyrkan står fyra stora halogenstrålkastare på galvade stolpar, 1,5 m höga, vilka utgör fasadbelysning. Dessa bör i framtiden bytas mot en mer diskret lösning. Vidare finns moderna lyktstolpar av svartlackad lättmetall.

Gravtyper

Medeltida gravkonst saknas idag på kyrkogården. Överlag har äldre gravvårdar avlägsnats i samband med kyrko- och kyrkogårdsarbetena på slutet av 1700-talet till att användas i murar och vägar. Enstaka små resta vårdar av kalksten med svampform och reliefer av änglahuvuden har dock påträffats återanvända i kyrkogårdsmuren, dessa är främst från 1600-talet med gravlagda personers initialer. Den äldsta vårdan på ursprunglig plats är den vackra empirevården av kalksten från 1831 över kyrkoherden Ridderbjelke. Gravvårdsbeståndet på kyrkogården spänner i övrigt från 1800-talets andra hälft till idag. Från 1800-talets sista decennier och de första på 1900-talet finns ett relativt stort antal högresta ”katalogstenar” i granit,



Vy av kyrkogårdens södra hälft från öster med ett antal äldre familjegravar i förgrunden.

ofta i form av obelisker eller bautastenar. Som regel har de eller har haft grusbädd med hägnad av stenram, staket eller häck. Dessa gravar bidrar mycket till upplevelsen av kyrkogården. En särpräglad gravtyp i bygden är de små planteringsramar av huggen kalksten som omgivit murgrönsbeväxta gravkullar på ensamgravar från förra sekelskiftet, ett antal av dessa finns än idag kvar på kyrkogården. Av de tidigare frekventa gravkullarna med vintergröna återstår idag endast fyra stycken på folkskollärare Stenvalls familjegrav. Under mellankrigstiden blev formerna på vårdarna lägre och bredare. Flertalet av gravvårdarna på kyrkogården är från 1940-talet och framåt och har den tidens vanliga form, låg och bred, ett uttryck för ett mer jämlikt samhälle där graven inte längre har med status att göra. Samtidigt saknar dessa vårdar ofta den typ av information som olika former av titlar och yrkesbeteckningar gav på de äldre vårdarna.

Beskrivning av gravkvarteren

Kvarter 1

Kvarteret utgör den ursprungliga kyrkogården, med undantag för ytan norr om kyrkan. Kvarteret består av gräsmattor som indelas med ett par grusgångar. Terrängen sluttar svagt åt söder. Gravarna är placerade i nord-sydliga, dubbla rader där vårdarna står vända mot väster respektive öster. Gravvårdsbeståndet är blandat med såväl högresta vårdar från förra sekelskiftet som efterkrigstidens låga enkla vårdar. Vid grusgångarna finns några sammanhållna partier med grusgravar som betyder mycket för upplevelsen. I nordost är en grupp av äldre familjegravar i skuggan av en stor och stämningsskapande ek. I sydost är en tom yta som kan ha fungerat som allmän linje. Denna del skulle med fördel kunna läggas som ängsmark och därigenom återskapa en äldre karaktär.



Karaktärsskapande prästgrav invid den medeltida tiondeboden.

Kvarter 2

Kvarteren utgör kyrkogården norr om kyrkan, inklusive utökningen från 1943. Området närmast kyrkan är en gräsmatta med gamla familjegravar och längst i väster rester av allmänna linjen med enkla små vårdar av sten och trä. Där står även en silvergran. Särskilt karaktärsskapande är den stora prästgraven mellan skaristia och kyrkogårdsmur med en stor gammal alm i mitten.

Utvidgningen i norr präglas av sammanhängande gräsytor. Enbart västra hälften är tagen i anspråk med låga vårdar i nord-sydliga rader. I nordost finns en gjuten avfallsstation och grupper av lönnar. Här står fyra sektioner av ett dekorativt smidesstaket från 1800-talet, vilket bör ha inramat en nu borttagen grusbädd på någon grav, möjligen den Ridderbjelkska. Dessa delar har högt hantverks- och kulturhistoriskt värde och bör ges en skyddad förvaring i väntan på att det kan bli föremål för återanvändning. Outnyttjad del av utvidgningen skulle med fördel kunna läggas som ängsyta i väntan på ianspråkstagande. Längst i nordväst finns en askgravlund.

Askgravlund

Askgravlunden är anlagd 2007 efter förslag av kyrkogårdschef Christer Andersson. Den är en rundel med svängd gång av råbrutna kalkstenshällar. I mitten är en rundad plantering kantad av naturstenar på vilka metallplaketter kan fästas, den äldsta är från 2008. I norr är en sittplats med bänk, plantering och prydnadsbuskar.



1943 års utvidgning sedd från askgravlunden i norr.



Kröndel av svampformig gravvård av kalksten från sent 1600-tal, typisk för bygden.



Vy av södra delen av kyrkogården med Varvsberget i fonden.

Sammanfattande karaktärisering av kyrkogården

Acklinga kyrkogård är av medeltida ursprung. Redan på medeltiden tycks den ha omgetts av en riktig mur av kalksten lagd i bruk, vilket var ovanligt i Västergötland, men här säkert motiverades av närheten till lättbruten kalksten. Denna förnyades till stor del i samband med bygget av ny kyrka på 1780-talet då kyrkogården utökades något. I samband med detta fick kyrkogården också sin första trädkrans och gamla gravvårdar plockades bort. Med något undantag präglas därför gravvårdsbeståndet av vårdar från 1800-talets mitt till idag. Sammanbyggd med muren finns i nordost en av landskapets få bevarade murade tiondebodar från medeltid. Ett antal gamla familjegravar med påkostade vårdar och i några fall intakta grusbäddar med hägnad ger karaktär åt kyrkogården. Här finns också några små kalkstensramar typiska för bygden samt på en grav de idag ovanliga gravkullorna med vintergröna. Särskilt stämningsfull är ytan öster om koret (område med hög status) med ett antal äldre gravar i skuggan av en åldrig ek samt den stora prästgraven mellan sakristian och kyrkogårdsmuren. Norr om tornet finns rester av en allmän linje. Flera av de äldre vårdarna på kyrkogården bär titlar som minner om olika hantverksyrken, bygdens kalkstensindustri samt näringar och föreningsliv i stationssamhället Ekedalen. Kyrkogården har utökats till sin dubbla storlek genom en ny del i norr 1943 som i hög grad bär sin tids prägel med låga vårdar i raka rader i sammanhängande gräsmattor.

Att tänka på i förvaltningen av kyrkogården:

- Stenmurar, grindstolpar, smidesgrindar och trädkrans utgör viktiga delar av kyrkogårdens gestaltning sedan slutet av 1700-talet, murarna har sannolikt hävd sedan medeltid, vilket är ovanligt.
- Gångar med natursingel.
- Outnyttjade delar av kyrkogården skulle kunna skötas som ängsmark.
- Området öster om koret har höga upplevelsevärden och bör förbli oförändrat.
- Vårdar från 1800-talet och 1900-talets början är viktiga för upplevelsen av historiskt djup.
- Bevarade grusbäddar, stenramar och staket bör vidmakthållas och kan i något fall återanvändas för nya vårdar.

Referenser

Arkiv

Antikvarisk-topografiska arkivet, Stockholm.

Landsarkivet i Göteborg. Acklinga kyrkoarkiv. Sockenstämmoprotokoll. Excerperade via Arkiv digital.

Västergötlands museums arkiv.

Informeranter

Acklinga hembygdsförening

Internet

Centrala soldatregistret, <http://www.ep.liu.se/databases/soldatregister/search.sv.aspx>

Kulturmiljöbild, <http://kmb.raa.se/cocoon/bild/index.html>

Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister. <http://www.bebyggelseregistret.raa.se/bbr2/sok/search.raa>

Litteratur

Andréasson, Anna. *Gravvårdar i sten - ett mångskiftande kulturarv. Stad & land nr 184*. SLU.

Holmström, Erik & Orebäck Krantz, Elisabet, 1989, *Kulturbistoriskt värdefulla byggnader och miljöer i Tidaholms kommun*, Skara.

Sveriges bebyggelse. Landsbygden. Skaraborgs län. Del V. 1955. Uddevalla.

Vård av gravstenar. 2002. Riksantikvarieämbetet. <http://samla.raa.se/xmlui/bitstream/handle/raa/504/9789172096721.pdf?sequence=5>

Administrativa uppgifter

Handlingar

Västergötlands museums dnr: 3.5.2-2019-32

Beställare

Tidaholms pastorat

Projektledare


Robin Gullbrandsson, antikvarie, Västergötlands museum

Dokumentationsmaterialet förvaras i Västergötlands museums arkiv och på Tidaholms pastorsexpedition.

Urval av kulturhistoriskt värdefulla gravar



Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/åtgärdsbehov	Fotografi
01 1	Vinkelbruten vård av svart granit.	KYRKÖHERDE J. A. BRANDELIUS 1627-1700	Klass 1 Kyrkoherdegrav, stenen rest i början av 1900-talet.	
01 9	Låg vård av polerad svart granit. 1942	LOKPUTSAREN KARL PETTERSSON *1882 +1942	Klass 1 Tidstypisk vård med ovanlig titel som minner om Hjo-Stenstorps järnväg 1873-1967 med station i Ekedalen. Karl dog i en arbetsplatsolycka. Lutar. Behov av omförgyllning.	
01 10-11	Låg vård av polerad gråbrun granit, grusbädd med stenram. 1941	LINUS SVENSSON *1869 +1941 HANS MAKAN AMANDA *1875 +1960	Klass 2 Tidstypisk grusgrav.	
01 12-13	Låg stickbågig vård av grå granit, grusbädd med stenram.	ALFRED LJUNGBLOMS FAMILJEGRAV	Klass 2 Tidstypisk grusgrav.	
01 16-17/39-40	Rundbågig vård av polerad svart granit. 1923	Lantbrukaren P. A. Lindgren *1857 +1923 hans maka Lovisa *1849 +1923 Sv. Ps. 487 [baksida] CLARA LINDGREN 1847-1926	Klass 1 Tidstypisk och karaktärsskapande vård över familj på Strängshemmet.	





01 19-20	Liggare av grå granit.	MAKARNA JOHAN OCH MARIA JOHANSSON TJÄRHEMMET	Klass 1 Enkel vård över torpare från Tjärhemmet.	
01 26-27	Kors av polerad svart granit på sockel. 1951	Severin Gustafsson *1876 +1951	Klass 1 Karaktärsskapande vård.	
01 31-32	Vinkelbruten vård av polerad svart granit.	Alfrid Backmans Familjegrav	Klass 1 Tidstypisk vård över familj på Strängshemmet. Sonen Eric Backman var känd löpare, svensk mästare som tävlade internationellt och vann fyra medaljer vid olympiaden 1920.	
01 37-38	Stickbågig vård av polerad svart granit.	K. A. GUSTAVSSONS FAMILJEGRAV KÄRHEMMET	Klass 1 Tidstypisk liten vård över torpare på Tjärhemmet.	
01 44	Gjuten liggare med stenkross i ytan och sentida rostfri plaket. 1922	CHARLOTTA JONSSON *1835 +1922	Klass 1 Gjuten vård av linjegravtyp. Påväxt av mossa, rengörs.	

01 55-56	Låg vård av kalksten. 1931	METHODISTPASTORN J. P. JOHANSSON *1855 +1931	Klass 1 Vård av lokalt material med titel med koppling till frikyrkligheten. Född på Gotland, arrendator på Isandstorp.	
01 61-62	Vinkelbruten vård av polerad svart granit.	G. A. LJUNGGRENS FAMILJEGRÄV	Klass 1 Tidstypisk och karaktärsskapande vård.	
01 63-64	Stickbågig vård av polerad svart granit. 1924	MATILDA WIFHOLM 1863-1924 JOHN WIFHOLM 1859-1946	Klass 1 Tidstypisk enkel vård. Makarna var en period bosatta i USA.	
01 65-67	Låg vård av grå granit med dubbat dekorativt krön samt grusbädd och stenram med dubbade klot.	LANTBRUKAREN OTTO JOHANSSONS FR. DRÄNGGÅRDEN FAMILJEGRÄV	Klass 1 Tidstypisk och karaktärsskapande grusgrav. Ena klotet i stenramen är löst och behöver dubbas om.	
01 68-70	Låg vård av svart granit.	AUGUST O. ANNA EK SONEN FRITZ LYCKÅS	Klass 1 Tidstypisk vård. August var indelt soldat på bostället Skabo i 40 år. Boställets skylt hänger nu i församlingshemmet. Påväxt av lav.	
01 96-97	Låg vård av polerad gråbrun granit, grusbädd med stenram. 1952	AXEL KARLSSON *1888 +1951 ELLEN KARLSSON *1882 +1958 ÖDEGÅRDEN	Klass 1 Tidstypisk grusgrav.	

01 98-99	Låg vård av gråbrun granit, grusbädd med stenram. 1950	VIKTOR STEEN *1872 +1954 HANS MAKA EMMA *1873 +1950	Klass 1 Tidstypisk grusgrav. Viktor var hästhandlare på Marbogården.	
01 100-101	Låg vård av gråbrun granit med kolonner, grusbädd och stenram. 1947	BRUKSINSPEKTOREN J. V. JOHANSON *9.3.1879 +21.10.1947 OCH HANS MAKA HILDEGARD MARIA F. NYQVIST *17.8.1881 +16.1.1955	Klass 1 Tidstypisk grusgrav med titel som minner om kalkstensindustrin i Ekedalen.	
01 102-103	Vård av polerad svart granit med jugenddekor. 1929	SYSKONEN KARL KARLSSON *1884 +1929 FRIDA KARLSSON *1894 +1960	Klass 1 Tidstypisk vård över syskon på Ödegården.	
01 104-105	Bautasten av grå granit. 1927	MEJERSKAN SOFIA ANDERSSON EKEDALEN *1854 +1927	Klass 1 Tidstypisk vård med titel som minner om mejeriet vid stationen i Ekedalen, som en tid hörde till AB Wretens Mejerier. Sofia var drivande i bildandet av baptistförsamlingen i Ekedalen och skänkte mark till kapellbygget.	
01 108-109	Stor stickbågig vård av polerad svart granit.	CARL PETERSSONS FAMILJEGRAV	Klass 1 Tidstypisk och karaktärsskapande vård över familj på Tomten.	

01 110-112	Vinkelbruten vård av polerad svart granit. 1914	Landtbrukaren ERIK GUSTAV JOHANSSON Pilagården *18 7/3 44 +19 23/4 14 hans maka JOSEFINA *18 17/10 64 +19 17/11 27 ERIK MARTIN *18 17/12 95 +19 3/3 18 Ps. 221:3	Klass 1 Tidstypisk och karaktärsskapande vård. Sonen tjänstgjorde i Boden under första världskriget och dog där.	
01 113-114	Låg gavelformad vård av grå granit samkomponerad med stenram, grusbädd. 1908	KARL JONSSON *1840 +1922 CHARLOTTA JONSSON *1838 +1908	Klass 1 Tidstypisk grusgrav. Arrendtorer på Mellangården, Ålstorp.	
01 119-120	Låg vård av polerad svart granit, grusbädd med stenram. 1949	KYRKVÄRDEN FRITIOF KARLSSON *1880 +1960 HUSTRUN JENNY *1880 +1949 NOLGÅRDEN	Klass 1 Tidstypisk grusgrav med titel. Jenny var mycket engagerad i syföreningen.	
01 125-128	Stickbågig vård av svart granit.	LANTBRUKAREN GUSTAF JOHANSSONS FAMILJEGRÄV	Klass 1 Tidstypisk vård.	
01 129-130	Låg vård av grå granit, stenram och bädd av sjösten. 1925	KARL JOHANSSON 1859-1925 MARIA JOHANSSON 1861-1933 HULEGÅRDEN	Klass 1 Tidstypisk grusgrav.	
01 131-132	Vinkelbruten vård av grå granit med voluter, grusbädd med stenram med voluter. 1931	ANDERS GUSTAF CARLSSON *1843 +1931 SARA LOTTA CARLSSON *1848 +1906 ÖDEGÅRDEN	Klass 1 Tidstypisk och karaktärsskapande grusgrav.	





01 133-134	Flat obelisk av polerad svart granit. 1905	Landtbrukaren Fredrik Johansson *1846 +1929 hans maka Hädda Johansson *1842 +1905 Isandstorp Joh. 11:25.	Klass 1 Tidstypisk och karaktärsskapande vård.	
01 145-146	Dekorerad vård av polerad svart granit.	Klas Sandréns Perstorp Familjegrav	Klass 1 Tidstypisk och karaktärsskapande vård.	
01 147-154	Vård av glimmer på hög sockel med bronskors, placerad på fundament av råbrutna kalkstenshällar. Åtta hällar av kalksten med råhuggen yta och färsänkta fält med inskrift och kristna symboler. Markbeläggning av kalkstenshällar. 1897	GUSTAF PETERSSONS FAMILJEGRAV ALBERT 1856-1897 JOHAN 1860-1915 JOHANNA 1831-1912 GUSTAF 1833-1925 LILLY 1894-1923 ADA 1870-1929 ANNA 1858-193[?] FRIDA 1864-1941	Klass 1 Ovanlig och karaktärsskapande grav av lokala material. Familjen var arrendatorer på Prästgården, sedan Nolgården. Kraftig påväxt av mossa på kalkstensvårdar, sprickor. Rengöring och översyn i samråd med stenkonservator.	
01 156-157	Låg vård av polerad grå granit, grusbädd med stenram. 1943	ADOLF KARLSSON *1877 +1943 HANS MAKAN ALMA KARLSSON *1881 +1965 GUSTAVSBORG	Klass 1 Tidstypisk grusgrav.	
01 158-159	Låg vård av polerad grå granit, kopparbokstäver, grusbädd med stenram. 1943	WILJER HÖGBERG *1873 +1943 HANS MAKAN MARIA *1878 +1959	Klass 1 Tidstypisk grusgrav.	





01 160-162	Låg vård av grå granit med kolonner, grusbädd med stenram, murgröna. 1943	<p>JOHAN JONSSON *25.7.1870 +17.10.1943</p> <p>HANS MAKÅ TEKLA *27.1.1869 +19.9.1952</p> <p>SONEN YNGVE JONSSON *9.2.1908 +19.6.1929</p> <p>SÖRGÅRDEN</p>	Klass 1 Tidstypisk grusgrav.	
01 163-165	Vinkelbruten vård av svart granit, grusbädd och stenram. 1929	<p>Kontraktsposten L. V. O. MARCUS LINDSKOG Kyrkoherde i Acklinga *19.6.1846 +1.4.1929</p> <p>Prostinnan HEDDA LINDSKOG född GRÖNWALL *16.8.1851 +9.4.1927</p> <p>Ej liv, ej död kan från Din kärlek mig skilja.</p> <p>ELIN LINDSKOG *5.11.1882 +9.3.1958</p> <p>Sv. Ps. 484</p>	Klass 1 Tidstypisk och karaktärsskapande vård över kyrkoherdefamilj. Lindskog var en populär predikant som drog folk från långt håll till gudstjänsterna. Han var därtill den siste kyrkoherden i Acklinga innan tjänsten flyttades till den nya moderförsamlingen Tidaholm 1923.	
01 166-169	Vinkelbruten vård av polerad svart granit, grusbädd med smitt staket av nitat platt- och fyrkantsjärn på 10 granitpollare, målat med svart oljefärg. Fyra gravkullar. 1897	<p>FOLKSKOLLÄRAREN A. W. STENVALL *21/2 1866 +5/11 1925 Sv. Ps. 484</p> <p>FRIDA STENVALL *25/7 1875 +15/11 1897</p> <p>IDA STENVALL *10/9 1863 +1/1 1942</p> <p>DERAS MODER KRISTINA STENVALL *4/8 1836 +22/3 1929</p> <p>Sv. Ps. 480.</p>	Klass 1 Karaktärsskapande grusgrav med kyrkogårdens enda bevarade gravkullar. Mycket färgsläpp, rost och påväxt på staket. Spricka i sydvästra pollaren pga rostad dubb. Lagning av spricka. Staket stålborstas, rostskyddsgrundas och stryks två gånger med svart oljefärg.	
01 172-173	Låg vård av grå granit, grusbädd med stenram. 1944	<p>MARTIN JOHANSSON *10/8 1894 +27/7 1973</p> <p>KARIN JOHANSSON *18/4 1903 +30/6 1944</p> <p>SOLBACKEN</p>	Klass 1 Tidstypisk grusgrav. Johansson drev snickeriverkstad i Ekedalen.	
01 174-176	Liggare av polerad grå granit. 1933	ANNA SANDBERG 1853-1933	Klass 1 Anna var grindvakt vid järnvägs korsningen i Ekedalen och bodde i ett litet hus vid järnvägen.	

01 177-179	Flat obelisk av polerad svart granit. 1908	August Strand *1852 +1930 hustrun Augusta Strand *1857 +1936 Sonen Oskar Strand *1886 +1908 Hilda Strand *1880 +1951	Klass 1 Tidstypisk och karaktärsskapande vård.	
01 196-197	Låg vård av polerad gråbrun granit med duva, grusbädd och stenram. 1948	ALBIN JANSSON *1873 +1901 HANS MAKAN ANNA *1871 +1948	Klass 1 Tidstypisk grusgrav över makar på Mobacken.	
01 198-199	Vård med volutkrön av polerad gråbrun granit, grusbädd med stenram.	O. R. JOHANSSONS FAMILJEGRÄV	Klass 1 Tidstypisk och karaktärsskapande grusgrav.	
01 201	Liten rektangulär kalkstensram med plantering.	[ingen vård eller inskription]	Klass 1 Typ av gravram vanlig i bygden kring förra sekelskiftet.	
01 204-206	Häll av svart granit.	Wilhelm Dahléns Mellomgården Familjegrav	Klass 1	

01 212-213	Låg vård av polerad grå granit. 1968	EINAR MEIJER *1894 +1968 MAKAN TYRA *1903 +1978	Klass 1 Tidstypisk vård. Tyra var liksom sin mor växeltelegrafist i Ekedalen.	
01 214-215	Vinkelbruten vård av polerad svart granit. 1923	JONAS JONSSON *1834 +1923 GUSTAVA JONSSON *1836 +1892	Klass 1 Tidstypisk vård.	
01 220-221	Låg vård av polerad röd granit. 1985	JOHANSSON NILS *1912 +1995 MARTA *1917 +1985 ROM. 13:8 MOBACKEN	Klass 2 Marta Johansson var mycket drivande i bygdens föreningar.	
01 222-224	Låg vård av svart granit med kolonner, stenram och grusbädd. 1945	HEMMANSÄGAREN C. A. PETTERSSON *1853 +1936 SYSTEMN MARIA *1856 +1945 NOLG. ÄLFSTORP	Klass 1 Tidstypisk grusgrav.	
01 232	Bautasten av polerad svart granit. 1892	EVA CHARLOTTA JONSSON *1875 11/5 +1892 8/12	Klass 1 Tidstypisk vård.	
01 252-253	Låg vård av svart granit och två smala ramar av lågerhuggen kalksten med plantering, den ena med pärlstavsfris. Två små liggare. 1892/1933	J. LARSSON *1838 +1892 HANS MAKÅ CHARLOTTA *1834 +1933 HANNA JOHANSSON *1878 +1973 AUGUSTA JOHANSSON *1871 +19160	Klass 1 Tidstypisk vård och två små kalkstensramar typiska för bygden. Dottern Hanna var känd som Präste-Hanna eftersom hon hade prästadjunkter inneboende i Tidaholm. Kraftig påväxt av mossa på ramar, igenväxta.	

01 276 & 277	Långsmala ramar av lågerhuggen kalksten med plantering.	[ingen vård eller inskription]	Klass 1 Kalkstensramar typiska för bygden.	
01 278	Nyklassicistisk vård av kalksten med dekor av Guds allseende öga i krönet. 1831	HÄR HVILAR KYRKOHERDEN ÖFVER ACKLINGA FÖRSAMLING J : G. RIDDERBJELKE FÖDD DEN 24 OCTOBER 1754 DÖD DEN 13 APRIL 1831 VANDRINGSMAN HÄR SOFVER EN JESU VÄNN	Klass 1 Handhuggen vård av lokalt material och hög ålder över den stridbare präste Ridderbjelke, bror till Mätta Charlotta som avrättades, anklagad för giftmord i Trävattna. Textsidan har akuta spjälkningar samt påväxta av lav och mossa. I sockeln är en spricka, troligen pga rostad dubb. Vedartad vegetation. Kräver omgående åtgärder av stenkonservator och ventilerat vinterskydd.	
01 304-305	Rundbågig vård av kalksten.	[ingen inskription eller oläslig]	Klass 1 Handhuggen vård av hög ålder och lokalt material. Kraftig påväxt av mossa och lav. Sprickor och spjälkningar. Översyn av stenkonservator.	
01 316-321	Vinkelbruten vård av polerad svart granit. 1874	Här hvilat Skolläraren och Klockaren CARL OTTO WEDBERG *1826 +1874 Maka MARIA ELISABETH född ALMKRANTZ *1819 +1902 Dotter HELGA *1850 +1915 Joh. Ev. 10:28. ELISABETH WEDBERG *1862 +1940 [baksida] Stationsinspektör ANDERS WEDBERG *1857 +1921 Hans maka SELMA född Hoffman *1860 +1956	Klass 1 Tidstypisk och karaktärsskapande vård som bl.a. minner om stationen i Ekedalen vid Hjo-Stenstorps nu nedlagda järnväg. Helga Wedberg var sömmerska och startade modeaffär i Tidaholm 1893.	

01 323	Liten vård av svart granit. 1928	MANNE WEDBERG *1864 +1928 JOH. 11:25	Klass 1 Tidstypisk enkel vård.	
01 324-325	Liggare av polerad röd granit. Grusbädd med smitt staket av nitat platt- och fyrkantsjärn, svartmålat, på nio granitpollare, i vilka rapporterna är skruvade. 1931	EMMY ANDERSSON FÖDD WEDBERG 1897-1931 HERTHA WEDBERG 1884-1966	Klass 1 Karakärsskapande grusgrav med smidesstaket. Staketet har mycket färgsläpp och rost. Staketet stålborstas, rostskyddsgrundas och stryks två gånger med svart oljefärg.	
01 326	Liten rektangulär ram av lågerhuggen kalksten med plantering. Sentida plakett. 1894	August Karlsson 1888-1894	Klass 1 Liten kalkstensram typisk för bygden, barngrav.	
01 329-330	Liggare av grå granit. 1936	ALEXANDER JOHANSSON 1835-1936 MAKAN GUSTAVA 1841-1927	Klass 1 Tidstypisk enkel vård.	
01 331-334	Vinkelbruten vård av polerad svart granit. 1907	CARL JOHANSSON *28/1 1845 +18/9 1907 Hans maka MARIA JOHANSSON *22/10 1848 +26/9 1916.	Klass 1 Tidstypisk vård.	

01 348-351 a	Smitt kors av vridet fyrkants- och bandjärn på sockel av sten. Öglor efter försvunna löv eller annan dekoration. Mässingsplatta.	Här hvila Johannes Tidstedt och hans maka Charlotta	Klass 1 Kyrkogårdens enda smideskors. Tidstedt var smedsläkt, släkt med Lindgren. Färgsläpp och rost. Smide stålborstas, rostskyddsgrundas och stryks två gånger med svart oljefärg.	
01 348-351 b	Låg vård av polerad gråbrun granit.	SMEDEN J. A. LINDGREN FAMILJEGRÄV	Klass 1 Tidstypisk vård med titel. Sonen Johan Lindgren var också smed samt lokalkändis och blev vid flera tillfällen intervjuad och inspelad av Västgöta-Bengtsson.	
02 1-8	Stor grusgrav med mur av råhuggen kalksten satt i KC-bruk. Ursprunglig alm i mitten. Två resta vårdar samt åtta små kalkstensramar.	[se under respektive vård]	Klass 1 Karaktärsskapande grusgrav över kyrkoherdefamiljer. Flera av fogarna i stenmuren har släppt och sten är punktvis lös. Partiell ommurning/omfogning.	
02 1-8 a	Nyklassicistisk spetsbågig vård av marmor. 1859	PROSTEN och KYRKOHERDEN ACKLINGA FÖRSAMLING Mag. CARL LANDTMANSON FÖDD den 20 JAN 1787 DÖD den 7 NOV 1859 Upp B. Cap 1.	Klass 1 Handhuggen vård av hög ålder över kyrkoherde Landtmansson, vilken var den som drev igenom bygget av gemensam kyrka för Agnetorp och Baltak i Tidaholm. I vårdens bas finns en gammal lagning av spricka.	
02 1-8 b	Bautasten av grå granit, ca 3 m h, med fornordisk relief. Åtta små ramar av lågerhuggen kalksten, en med pärlstav, planteringsbäddar. 1866	KYRKOHERDARNA KEMPE OCH LUNDMARK FAMILJEGRÄVAR EBBA +1926 GERDA +1937 HEDVIG +1866 ARON +1885 BERTA +1942 ADOLF +193[6] [oläslig] [oläslig]	Klass 1 Monumental vård med konstnärligt utförande. Kyrkoherdefamiljer. Kalkstensramar typiska för bygden. Gjutning på sockel till bautasten är skadad och behöver lagas. Ramarnas planteringar är igenväxta.	

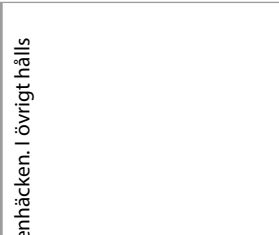
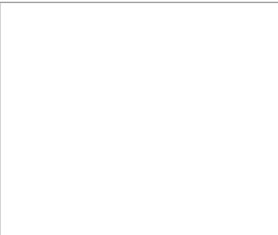
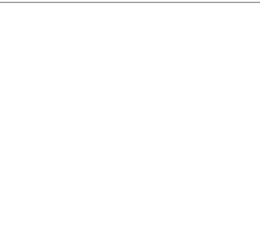
02 9-13	Låg gavel av grå granit till stenram med klot och grusbädd. 1902	JOEL SMEDBERG 1818-1902 HUSTRUN CHARLOTTA 1823-1916 SONEN JOHAN 1856-1884 RUTH 1886-1928 EMANUEL SMEDBERG 1858-1939	Klass 1 Tidstypisk grusgrav.	
02 16	Tjock vinkelbruten vård av polerad svart granit. 1890	ADA VILHELMINA SANDRÉN *d. 20/1 1871 +d. 24/4 1890 Uppb. 7. 13-17.	Klass 1 Tidstypisk och karaktärsskapande vård.	
02 17-18	Flat obelisk av polerad svart granit. 1902	ALEXANDER ANDERSSON FRÅN PERSTORP SKATTEGÅRD 31/10 1822 +12/6 1902 OCH HANS MAKÅ MARIA JOHANSDOTTER *14/12 1827 +20/5 1898 GUDS GÅFVA ÄR DET EVIGA LIVVET.	Klass 1 Tidstypisk och karaktärsskapande vård.	
02 19-23	Bautasten av polerad svart granit. 1894	A. G. GÖRANSON 1825-1894 FREDRIKA MARIA 1828-1913 HERMAN DAVID 1867-1888 CARL GUSTAV 1855-1938 C. F. GÖRANSON 1871-1955 KERSTIN SUSANNA 1884-1980	Klass 1 Tidstypisk och karaktärsskapande vård över handlare Göransson.	
02 55	Träkors med sentida plakett. 1950	VILORUM för EMMA BOD *1864 +1950	Klass 1 Ett av kyrkogårdens två bevarade träkors. Typisk linjegravvård. Emma var dotter till en soldat på Skabo. Hon vävde och stickade många täcken. Fuktskadat och uttorkat med rötskadad fot. Påväxt. Plakett lös. Nytt kors tillverkas i samma utförande (ek).	



02 60-61	Liten stickbågig vård av svart granit. 1951	CARL BLANK *8.11.1880 +11.5.1951	Klass 1 Vård av linjegravtyp. Troligen son till Charlotta Blank.	
02 68	Träkors (ek?) med tennplakett.	VILORUM FÖR ALVAR LUNDIN	Klass 1 Ett av kyrkogårdens två bevarade träkors. Linjegravtyp. Påväxt av lav och mossa. Uttorkat. Oljas men bör på sikt bytas ut mot ny kopia i ek till vilken plaketten överförs.	
02 69	Liten stickbågig vård av svart granit.	CHARLOTTA BLANK F. SMEDBERG *13.11.1846 +9.5.1918	Klass 1 Typisk linjegravvård.	
02 70	Liggare av grå granit. 1918	ELIN EMANUELSSON *1889 +1918	Klass 1 Typisk linjegravvård. Elin dog i spanska sjukan.	
02 71	Liten vinkelbruten vård av polerad svart granit. 1920	Linus Söderberg 1874-1920	Klass 1 Typisk linjegravvård. Linus var kalkbruksarbetare och omkom när en kalkugn rasade.	
02 90-91	Låg vård av grå granit. 1960	Skogvaktaren Rune Mauritz Lidén *31.7.1884 +11.8.1960 Hans maka Matilda *18.5.1888 +25.12.1966	Klass 1 Tidstypisk vård med titel. Bodde på Tjärhemmet.	

02 137-138	Låg vård av grå granit. 1968	<p>Köpman Robert Hohansson *1886 +1968</p> <p>Makan Tekla *1883 +1979</p>	Klass 1 Tidstypisk vård med titel. Handlare i Ekedalen och drivande kraft i baptistförsamlingen.	
IN 1	Kalkstenshäll i två delar. 1700-talets mitt.	<p>Then... och s... Ty när ut... gott ryckte w... Nu ELOF HERBERG...liden död A 17_S_ Med ANNA hustrun ... aliden död A 17_S_ och Barnen A[dolf] Jonas ha sin ro Christina Ingab... ita sinna bo i sina fäders graf tils ... siäl tilsamman hos Sama Fäder war ewig gamman ... gjömmer Gud sin redlig wandel fört ... ei glömmer theas Gudsord gärna hört.</p>	Klass 1 Handhuggen vård av lokalt material och hög ålder. Elof Herberg bodde på Källebacken ca 1710-1732. Sonen Adolf (död 1741) arbetade vid alunbruket i Kungslena och blev sedermera mönsterskriva i skaraborgs regemente. Lös. Ny skyddad placering?	
IN 2	Svampformad vård av kalksten med änglahuvud i relief. 16-1700-tal.	[ingen inskription]	Klass 1 Handhuggen vård av lokalt material och hög ålder, typisk för bygden. Lös vid mur. Ny skyddad placering?	
IN 3	Rundbågigt krön till svampformig kalkstensvård med änglahuvud i relief. 16-1700-tal	[ingen inskription]	Klass 1 Handhuggen vård av lokalt material och hög ålder, typisk för bygden. Lös vid mur. Ny skyddad placering?	
IN 4	Uppslagen bok av marmor. 1923	<p>LILLY *18/1 1894 +29/8 1923</p> <p>Ps. 260</p>	Klass 1 Ovanlig marmorvård. Lös vid mur.	
IN 5	Krändel av kalkstensvård med relief av änglahuvud. 16-1700-tal.	<p>AGD ...</p>	Klass 1 Handhuggen vård av lokalt material och hög ålder, typisk för bygden. Lös vid mur. Ny skyddad placering?	

IN 6	Kröndel av kalkstensvård med relief av änglahuvud. 16-1700-tal.	[ingen inskription]	Klass 1 Handhuggen vård av lokalt material och hög ålder, typisk för bygden. Samme stenhuggare som till IN 3. Lös vid mur. Ny skyddad placering?	
------	---	---------------------	--	---

Inhägnader, grindpartier och andra anläggningar

Fotografi	Objekt	Skadebeskrivning	Prioritet	Föreslagna åtgärder
	<p>Stödmur av råbruten kalksten lagd i kalkbruk. 1780-tal. Längs ursprungliga kyrkogårdens södra och västra sida. Ca 1,1-1,4 m hög och 1,2 m bred. Krön delvis beväxt med syren, även mossa och sedum.</p>	<p>Större delen av fogbruket är borta och delar av kalkbruk i kärnan är urlakat och bortspolat. I väst finns partier med lösa krönstenar och vissa tendenser till att murskalet rör sig utåt. Dock fungerar syrenhäckarnas rotsystem som en armering av muren. Däremot förekommer enstaka lövträd, främst lönnar, som slagit rot.</p>	1	Avlägsna lövträd som slagit rot i syrenhäcken. I övrigt hålls muren under bevakning.
	<p>Skalmur av kalksten med utkragande krönavtäckning av kalkstenshällar och platonmatta med gråstovv. Fogad med hydrauliskt kalkbruk. Restaurerad 1991-92 varvid södra murskalet förnyades med ny kalksten.</p>	<p>I god kondition.</p>	3	
	<p>Kallmur av kilad fälsten, som stödmur i längs utvidningens västra sida och med vall i längs norra. Anlagd 1943. Ca 1,1 m hög. Krön beväxt med gräs och mossa.</p>	<p>I god kondition.</p>	3	


	<p>Ingång i väster. Smidda pargrindar av platt- och fyrkantstjärn som nitats ihop, målade rätt tjockt med en modern färg. Stolpar murade av kalksten med tjock spritputs och släta hörn (KC eller cement, går ned i mark), avfärgat med obruten kalk- eller KC-färg. Överliggare av råhuggen kalksten samt fastmurade klot av sandsten. Såväl grindar som stolpar är från decennierna kring 1800. Ljusbåge av svartmålad stålprofil klammad i stolpars baksida, kors och armatur i topp, 1900-talets mitt.</p>	<p>Grindstolpar har påväxt av lav. Ytputsen är mycket hård, troligen cement eller hård kalkcement. Putsen har följaktligen flera sprickor där vatten tränger in och skadar murverket av kalksten. På den norra stolpen är ena hörnet mycket skadat. Ljusbågen har rost och färgsläpp. Armaturen saknar kupa. Kabel lyser vit.</p>	2	<p>Stolparna är i behov av total omputsning med hydrauliskt kalkbruk och ny spritputs av kalk samt ny kalkavfärgning. Ljusbåge ommålas med svart oljefärg. Armatur kompletteras med passande kupa.</p>
	<p>Ingång i väster till utvidgning. Stolpar murade av råhuggen kalksten och fogade med cement. Åt väster är utspärade kors. Smidda pargrindar med svetsade fyrkantprofiler och kors, målade med svart oljefärg, 1943.</p>	<p>Korsdekor på stolpar spjälkar. Grindar är avhängda och lutade mot mur samt försedda med hönsnät. Grindarna har nötta färgskikt och enstaka rostangrepp.</p>	2	<p>Grindarna bästras, rostskyddsgrundas och stryks två gånger med svart oljefärg om de skall återupphängas, alternativt skall de ges en bättre förvaring.</p>


Föreslagna åtgärder 2020-2025

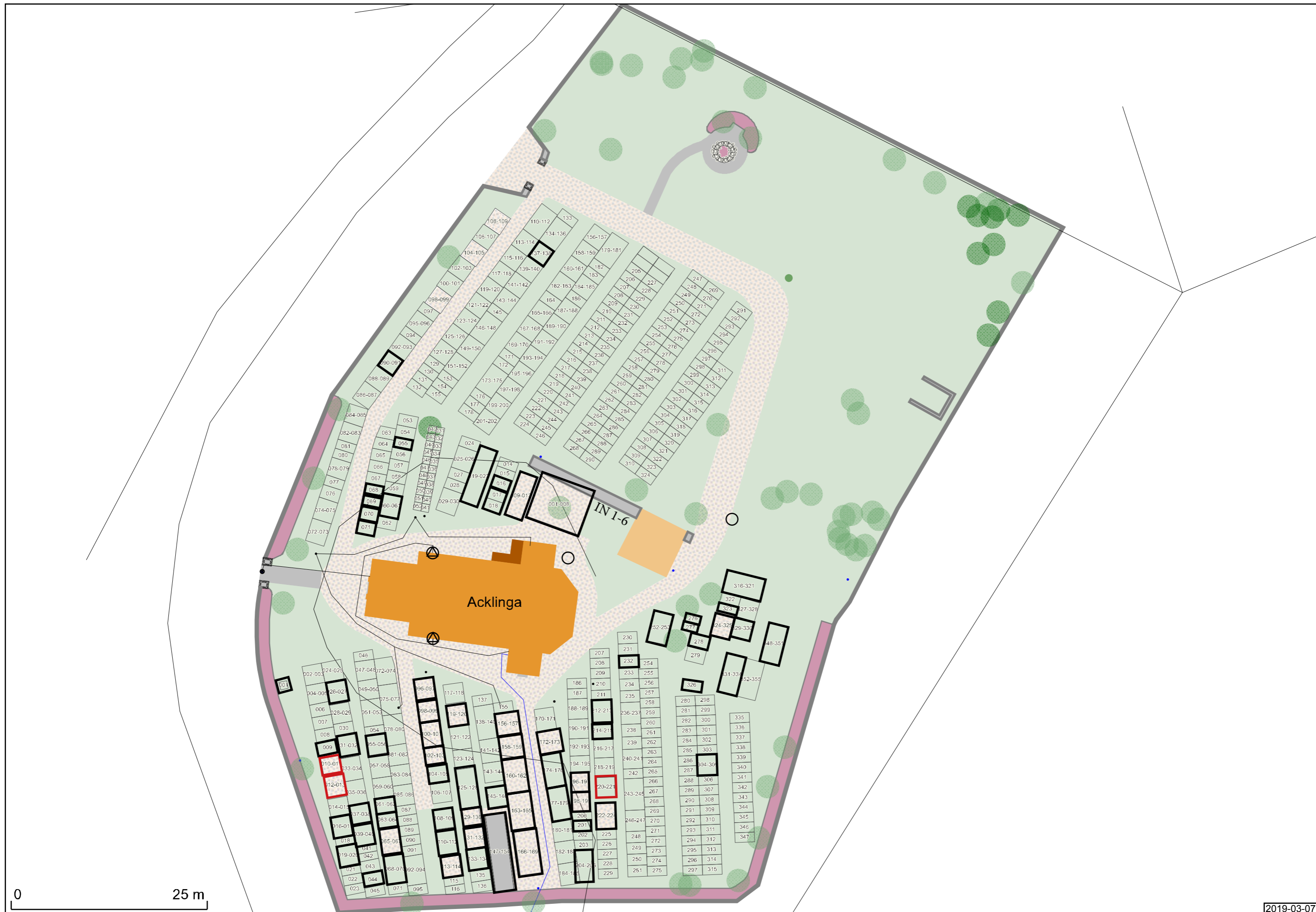
Objekt	Åtgärd	Prioritet	Viktiga åtgärder	År
Kyrkogårdsmur	Rensning av trädkott i häckar.	1		
Västra ingången	Omputsning av grindstolpar med kalkbruk. Offert tas in av erfaren firma. Ommålning och komplettering av ljusbåge kan utföras av egen personal.	2		
Nordvästra ingången	Ommålning av smidesgrindar. Rostskyddsgrund och två strykningar svart oljefärg. Kan utföras av egen personal.	2		
Gravvård 01 147-154	Rengöring och översyn av stenkonservator på hållar.	2		
Gravvård 01 166-169	Lagning av spricka i pollare med bruk eller stenlim, utbyte av dubb mot rostfri. Smidesstaket stålborstas, mönjas och stryks två gånger med svart oljefärg. Kan utföras av egen personal.	2		
Gravvård 01 278	Akut behov av konserveringsåtgärder. Offert tas in från stenkonservator. Luftat vinterskydd tillverkas.	1		
Gravvård 01 304-305	Översyn av stenkonservator.	2		
Gravvård 01 324-325	Staket stålborstas, mönjas och stryks två gånger med svart oljefärg. Kan utföras av egen personal.	2		
Gravvård 01 348-351 a	Smide stålborstas, mönjas och stryks två gånger med svart oljefärg. Kan göras av egen personal.	2		
Gravvård 02 1-8	Partiell omfogning av mur med hydrauliskt kalkbruk. Lagning av gjutning på sockel till bautasten.	2		
Gravvård 02 60-61 & 68	Nya kors av ek tillverkas i samma form som befintliga. Befintlig plakettt flyttas över till det nya korset.	2		
Gravvårdar IN 1-6	Vårdarna ges en ny och mer skyddad placering, t ex i gamla tiondebodens BV.	1		

Gravkarta

De gravar som bedöms ha ett kulturhistoriskt värde har markerats med en 1:a eller 2:a.

 1: Grav markerad med svart ram bedöms ha ett mycket högt kulturhistoriskt värde. Vårdar och tillhörande anordningar (grusbäddar, stenramar, staket, häck- eller trädplanteringar etc) får inte flyttas eller förändras utan bevaras på plats för framtiden.

 2: Grav markerad med röd ram bedöms ha ett kulturhistoriskt värde. Om möjligt bör grav och tillhörande anordningar bevaras på plats. Beroende på vari värdet består kan vården om så är nödvändigt uppställas på annan plats eller återanvändas, en grusgrav förses med ny vård.



0 25 m

2019-03-07